

Tisdagen den 15 februari

Kl. 16.00

§ 1 Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

§ 2 Herr talmannen meddelade att fru Sigurdsen denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3 Meddelande ang. val

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få meddela att vid morgondagens sammanträde kommer att ske val till riksdagens löne delegation och till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Valen avser efterträdare till ledamöter och suppleanter som av sagt sig uppdragen.

§ 4 Meddelande ang. preliminär ärendeplan

Herr TALMANNEN anförde:

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär ärendeplan för behandling i kammaren av utskottsbetänkanden tiden den 16 februari -- 7 april 1972. Planen är upprättad på grundval av uppgifter från utskotten och efter samråd med utskottskanslierna angående den lämpliga fördelningen av ärendena på olika dagar. Förseningar i propositionsavlämnandet m. m. kan dock komma att nödvändiggöra avvikelser från vad sålunda planerats.

Av ärendeplanen framgår bl. a. att ett mycket stort antal ärenden kommer att föreligga till avgörande under den första veckan efter påskuppehållet. Det blir därför ofrånkomligt att -- med ändring av den i januari upprättade tidplanen -- anordna tre arbetsplena denna vecka. Onsdagen den 5 april tar sammanträdet planenligt sin början kl. 10.00. Avsikten är att det skall inledas med behandlingen av trafikutskottets betänkande angående kommunikationsdepartementets driftbudget. För att utskotten skall beredas tid att sammanträda torsdagen den 6 april börjar kammarens plenum denna dag först kl. 13.00, varvid jordbruksdepartementets huvudtitel avses skola upptas som första ärende. Fredagen den 7 april beräknas sammanträdet pågå från kl. 10.00 till omkring kl. 15.30. Fredagens huvudärende skulle såvitt nu kan bedömas bli civilutskottets betänkande angående bostadsbyggandet m. m.

Redan nu vill jag anmäla en ändring i ärendeplanen. Utbildningsutskottets betänkande angående anslag till utbildning inom kulturområdet kommer att behandlas onsdagen den 15 mars, inte torsdagen den 2 mars som angivits i planen.

Tisdagen den
15 februari 1972

*Ang. beskattningen
av fosterlega*

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Gustavssons* i Alvesta (c) i kammarens protokoll för den 10 februari intagna fråga, nr 59, dels herr *Hörbergs* (fp) i kammarens protokoll för den 10 februari intagna fråga, nr 62, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta har frågat mig om jag vill redovisa principerna för den skattemässiga behandlingen av ersättning som utgår till fosterföräldrar. Herr Hörberg har – under uppgivande att olika meningar synes råda i olika kommuner om den till fosterbarnshem utgående ersättningen är att betrakta som skattepliktig inkomst eller ej – frågat vilken min uppfattning är.

Fosterlega är skattepliktig och hänförs till inkomst av tjänst. Dessutom kan i sammanhanget nämnas att fosterbarn numera jämställs med eget barn i avseende på förvärvsavdrag, skattereduktion m. m. Härtill kommer att avdragsrätt föreligger enligt vanliga regler för kostnader för vård av fosterbarnet. Beträffande fosterlegan, som i regel utbetalas av kommun, skall kontrolluppgift lämnas enligt 37 § 1 mom. taxeringsförordningen.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställt den är det besked som riksskatteverket gav förra veckan, att fosterlega skall beskattas, och den diskussion som har följt efter detta besked. Det bildades nämligen en förening bland fosterföräldrar i Alvestabygden, och dessa aktualiserade frågan.

Jag ifrågasätter inte principen att fosterlega skall beskattas. Jag tror inte det är den som har väckt den största reaktionen bland fosterföräldrarna utan det är förfarandet från skattemyndigheternas sida.

Det har under årens lopp funnits och finns ett stort antal fosterföräldrar som gjort och gör ett mycket beundransvärt arbete för oftast blygsam ersättning. Efter hand har fosterlönen ökat, men så har ju också varit fallet med kostnaderna. Därmed har också skattefrågan i något fall aktualiserats.

Några kommuner har lämnat uppgifter till skattemyndigheterna medan andra inte har gjort det. Det är att märka att inga klara besked har lämnats när fosterföräldrar har ställt frågan till den lokala skattemyndigheten hur man skall förfara. Jag har undersökt frågan på länsstyrelsen i mitt eget län, men jag har inte fått några riktigt klara besked om hur det förfarits tidigare. Inte heller har riksskatteverket utfärdat några som helst anvisningar för hur man skall gå till väga.

När dessa föräldrar då plötsligt fick beskedet att fosterlönen är skattepliktig inkomst och skall tas upp i årets deklaration får man förstå att en del av föräldrarna reagerade. När detta meddelande kom fanns det nämligen personer som redan hade färdigställt sin deklaration på samma sätt som tidigare – dvs. utan att ta upp denna inkomst – och som trodde att de därmed hade fullgjort sin uppgiftsskyldighet. Nu råder det därför stor oro. Men det verkar också, att döma av tidningsuppgifter, som om tveksamheten är stor hos myndigheterna. Jag har i en tidning sett ett

uttalande från en taxeringsdirektör, som sade följande: För dagen kan jag inte säga hur vi skall förfara, men den nu aktualiserade frågan måste vi förstås diskutera igenom.

Beträffande kostnaderna uttalar vidare taxeringsinspektör Christer Jarenius enligt en tidningsuppgift följande: Kostnadssidan är ett problem som vi har observerat. Det är kanske inte alltid så lätt att utreda vilka utlägg man haft, men vi arbetar med detta och hoppas att vi skall komma fram till någon form av schablon.

Jag tycker att detta borde klaras ut och att vi så snart som möjligt borde få en schablon som anger för en förälder, som får t. ex. 600 kronor i månaden i fosterlön, vad som är ersättning för vårdarbete och vad som är ersättning för kostnader. Jag vill fråga finansministern: Kommer det att utfärdas någon form av anvisningar för taxeringsnämnderna när dessa nu skall ta itu med detta arbete?

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Också jag ber att få tacka statsrådet för det snabba svaret, som ju var helt klarläggande i principfrågan.

Orsaken till att jag tagit upp detta spörsmål är densamma som den som låg bakom herr Gustavssons i Alvesta fråga, nämligen den oro som skapats genom att vissa kommuner har insänt arbetsgivaruppgift till taxeringsmyndigheterna om fosterlega. Sådana arbetsgivaruppgifter har inte tidigare varit brukliga, och fortfarande avstår den helt övervägande delen – enligt uppgift 99 procent – av kommunerna från att insända sådana.

Herr statsrådet, herr Gustavsson i Alvesta och jag är givetvis alla tre överens om vilken stor betydelse som goda fosterbarnshem har för våra socialvårdsmyndigheter. Goda fosterbarnshem är vida att föredraga framför barnhemsalternativet. Därför är det av betydelse att ersättningen för fosterbarnens kostnader blir så dimensionerad att goda och villiga fosterföräldrar går att skaffa.

Det råder även efter statsrådets svar viss oklarhet i denna beskattningsfråga, såsom även herr Gustavsson i Alvesta nämnde. Den sittande fosterbarnsutredningen har t. ex. ännu inte tagit ställning till frågan om fosterbarnsersättningen skall vara skattepliktig inkomst eller ej.

Jag efterlyser i likhet med herr Gustavsson i Alvesta en schablonregel. En sådan skulle behövas för taxeringsmyndigheternas arbete när det gäller att fastställa hur stor del av ersättningen för fosterbarnen som skall anses utgöra kostnader för barnen och hur stor del som eventuellt skall anses motsvara ersättning för arbetsinsats. Jag vill säga som min mening, att det minimibelopp om 540 kronor per månad som Kommunförbundet rekommenderat i sin helhet måste anses utgöra omkostnadsersättning och därmed också till fullo måste vara avdragsgillt.

Direktiv skulle även behöva utfärdas till taxeringsmyndigheterna beträffande vilken typ av inkomst av tjänst som fosterbarnsersättningen skall anses vara. Skall en hemmafru utan annan inkomst bli berättigad till ATP-poäng för den del av fosterbarnsersättningen som eventuellt skall betraktas såsom ersättning för arbetsinsatsen? Eller skall eventuellt sådant skattepliktigt belopp uppföras under punkt 2 på deklarations-

Tisdagen den
15 februari 1972

*Ang. beskattningen
av fosterlega*

blanketten, dvs. utgöra ”Annan lön, ersättning eller förmån än som angetts vid 1”? Och hur blir det med hemmafruns sjukpenningsklass? Skall den eventuellt höjas på grund av fosterbarnsersättningen?

Det återstår således en del frågor som jag inte menar att statsrådet skall besvara här men beträffande vilka klarläggande direktiv med det snaraste torde behöva utgå till vederbörande skattemyndigheter. Sådana direktiv bör också offentliggöras, så att den oro som nu råder i många fosterbarnshem – och för den delen också inom olika socialvårdsinstanter – snarast kan skingras.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Från talarstolen har anförts synpunkter på saker som jag inte har någon som helst uppfattning om. Jag tänker närmast på frågan om fosterföräldrarna skulle kvalificera sig för ATP-poäng eller huruvida den omständigheten att vederbörande har fosterbarn skulle föranleda en speciell inplacering i sjukpenningsklass. Jag utgår ifrån att den sittande utredningen kommer att tangera dessa problem, och man får väl fundera på saken, när utredningen framlagt sitt betänkande.

I själva sakfrågan torde det väl efter vår debatt här i dag inte råda några oklarheter. Fosterlegan är att betrakta som skattepliktig inkomst, och det föreligger rätt till avdrag för omkostnaderna. Jag kan tillägga att jag för min del anser det vara lämpligt att riksskatteverket utger en rekommendation beträffande avdragsbeloppen.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar för det löfte som vi fick av finansministern om att riksskatteverket skall komma med direktiv. Jag tror att den här korta debatten, i den mån den nu vidarebefordras via massmedia, i sig själv har varit av lugnande slag för alla dem som hyst oro.

Än en gång ber jag att få tacka statsrådet för det snabba svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner nr 13 och 15 till skatteutskottet.

§ 7 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 1–3, finansutskottets betänkanden nr 2 och 3, socialutskottets betänkande nr 1, kulturutskottets betänkande nr 1, jordbruksutskottets betänkande nr 3, näringsutskottets betänkanden nr 1 och 2 samt civilutskottets betänkanden nr 1 och 2.

§ 8 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 49 och 50.

Ordet lämnades på begäran till

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp), som yttrade:

Herr talman! Frågan om massmedias påverkan på människors beteenden och handlingsmönster har länge varit föremål för debatt. Så även i riksdagen. Under vårriksdagen 1968 hade jag en debatt kring dessa problem med dåvarande utbildningsministern Olof Palme, där särskilt behovet av ökad forskning diskuterades. Statsrådet ville vid det tillfället avvakta resultaten av pågående utredningar om filmcensur och reklam jämte de undersökningar som bedrevs av filminstitutets filmforskningsgrupp innan han vidtog åtgärder för att öka denna forskning. Han meddelade även att ett av filminstitutet anordnat symposium lett till att en mindre arbetsgrupp bildats, som skulle syssla med vissa metodproblem i samband med forskning rörande filmens verkningar på lång sikt. Intresserade forskare hade även inbjudits att lägga fram forskningsprojekt för filminstitutets filmforskningsgrupp.

Sedan dess har mycket skett på detta område. De berörda utredningarna har slutfört eller i det närmaste slutfört sitt arbete, men några påtagliga forskningsresultat har såvitt jag vet inte redovisats. Inte ens den av Sveriges Radios publikundersökningssektion genomförda undersökningen om hur barn upplever våld i TV har följts upp på det sätt som Sveriges Radio ansåg önskvärt. Riksbankens jubileumsfonds anslag till utarbetande av ett program för masskommunikationsforskning har inte heller lett till några större resultat.

Man kan fråga sig, hur länge vi kan nöja oss med att veta så litet som nu är fallet om framför allt filmens och TV:s påverkan på människors beteenden och attityder.

Det som förmedlas via massmedia -- och särskilt då via TV -- når fram till de flesta hem och får stor betydelse för inte minst barnens och de ungas inställning till omvärlden. I Västberlin har man nyligen startat världens första sjukhus för TV-skadade barn. Initiativtagaren till sjukhuset, professor Helmuth Sellbach, säger i ett uttalande, att problemet med TV-skadade barn är stort. "Många barn skadas svårt av för mycket TV-tittande. De senaste åren har jag haft 25–30 fall, där grava störningar inte berott på annat än att barnen sett fel sorts program och fått en alldeles felaktig syn på tillvaron." Han slutar med att säga: "Vi har hänsynslöst utsatt barn och ungdom för TV:s faror utan att ha forskat i vilken verkan de har."

Vi har i Sverige inte heller forskat tillräckligt. Vi vet för litet om verkningarna på såväl kort som lång sikt av s. k. underhållningsvåld i TV, av filmer som ger impulser till stillöshet och brottsliga beteenden, av sådana som rymmer nedbrytande sexualpropaganda eller förhålligar alkoholseden -- för att nämna några exempel. Om det är riktigt att massmedia påverkar människors inställning och beteendemönster måste det påverka valet av program i t. ex. TV. Det är visserligen svårt att avgöra vad som är skadligt eller inte skadligt, men vi måste ändå vara beredda att försvara de grundläggande värderingar, som alla är överens om --

respekten för andras liv och tron på rättssamhället.

”Svårigheterna bottnar i första hand i att vi har otillräckliga kunskaper om hur individen påverkas av upplevelser genom TV. Forskningen kan åtminstone inte f. n. bindande och entydigt klargöra om program som innehåller våldsinslag är skadliga för tittaren eller inte. Både forskningsresultaten och forskarnas personliga åsikter går starkt isär. Sveriges Radio är självfallet beredd att utforma sin programverksamhet med hänsyn till vederhäftiga och av vetenskapen allmänt accepterade forskningsresultat.” Så skrev en tidigare radiochef som svar på ett brev om dessa problem.

Även detta visar enligt min mening, att vår forskning på detta mycket viktiga område inte nått fram till resultat som kan sägas vara klart vägledande. Uppfattning står mot uppfattning. Det måste vara angeläget att få klarlagt - så långt detta låter sig göra - i vilken utsträckning massmedia, och då särskilt film och TV, påverkar människors beteenden och handlingsmönster.

Under återopande av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr utbildningsministern få ställa följande frågor:

1. Vill herr utbildningsministern redogöra för omfattningen av den forskning som för närvarande bedrivs i vårt land i fråga om massmedias påverkan på människors beteenden och handlingsmönster och de resultat som forskningen har redovisat?

2. Vad vill herr utbildningsministern göra för att åstadkomma en vidare forskning för att därigenom om möjligt nå fram till ”vederhäftiga och av vetenskapen allmänt accepterade forskningsresultat”?

Denna anhållan bordlades.

§ 10 Interpellation nr 52 ang. innebörden av bestämmelserna om statsbidrag till vuxenutbildningen

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIKLUND i Härnösand (s), som yttrade:

Herr talman! I anledning av bl. a. motionen 1309 år 1971, väckt i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 37 år 1971 angående vuxenutbildning, uttalade riksdagens utbildningsutskott (UbU 1971:13):

”Utskottet vill understryka vad i motionerna 1971:199 och 1971:1309 uttalats om betydelsen av god information och studierådgivning. Såväl information och studierådgivning liksom också den uppsökande verksamheten är väsentliga led i den aktiva intagningsverksamhet som åsyftas med det i propositionen föreslagna statsbidraget. Beträffande yrkandet om utvidgad användning av det 2-procentiga schablonbidraget vill utskottet understryka betydelsen av en ökad studieaktivitet bland kortutbildade. Samma tankegångar återfinns i LOVUX-rapporterna. Utskottet får med hänvisning till det ovan anförda och med instämmande i motionerna som sin mening betona vikten av att schablonbidraget får användas för uppsökande verksamhet inklusive studierådgivning inom dessa grupper.”

Riksdagen anslöt sig till utskottets betänkande i denna del.

I kungörelsen om kommunal och statlig vuxenutbildning (SFS 1971:424) lyder 83 §:

”Till kostnader för intagning av elever till kommunal vuxenutbildning och därmed sammanhängande åtgärder utgår statsbidrag med belopp som för hela landet motsvarar två procent av statsbidraget till lönekostnad enligt 81 §. Vid bestämmande av statsbidraget skall ej beaktas kostnad för avgift enligt förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift.

Av statsbidraget utbetalar länsstyrelsen utan rekvisition ett belopp som motsvarar 1,8 procent av kommuns lönekostnad vid slutet av varje kalenderhalvår.

Om återstoden av statsbidraget meddelar Kungl. Maj:t särskilda bestämmelser.”

I vissa kommuner i landet har sagda paragraf tagits som förevändning för vägran att till lokalt verksamma folkbildningsorganisationer utge bidrag för deras uppsökande verksamhet bland vuxenstuderande.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer jag om kammarens medgivande att till herr statsrådet Moberg få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att rådande oklarhet i fråga om innebörden i riksdagens beslut beträffande utvidgad användning av det 2-procentiga schablonbidraget undanröjes?

Denna anhållan bordlades.

§ 11 Interpellation nr 53 ang. finansieringen av projekterade utbyggnader vid Norrbottens Järnverk

Ordet lämnades på begäran till

Fru MARKLUND (vpk), som yttrade:

Herr talman! Koksverk eller inte för Norrbottens Järnverk i Luleå? Den frågan är för många NJA-anställda liktydig med frågan: Framtid eller inte för NJA? NJA genomför just nu sitt investeringsprogram -70. Till detta har riksdagen vid olika tillfällen beviljat medel. Vid fjolårets riksdag behandlades ett förslag från industriministern om lån och bidrag om tillsammans 62 miljoner kronor, och vi fann från vpk-gruppens sida vid det tillfället att förslaget kunde antas som ett steg på vägen till en sådan utbyggnad av järnverket som vi i många år verkat för.

Vi förutsatte emellertid att den då aktuella satsningen skulle följas av ett fortsatt och maximalt stöd till järnverkets vidareutbyggnad. Nu är återigen ett investeringsbehov aktuellt. Skulle detta inte bli tillgodosett kan företaget återigen hamna i den ogynnsamma situation som de senaste investeringsinsatserna ändå bidragit till att förbättra. Det planerade koksverket skulle betyda en välbehövlig injektion för järnverket och en ordentlig förstärkning av dess ekonomi. NJA:s bedömningar av projektet visar gynnsamma förutsättningar inte bara för företaget självt utan också i andra avseenden. Enbart det förhållandet att produktionen av koks skulle befria NJA från behovet att inköpa olja och kol skulle ge den svenska handelsbalansen en vinst på 75--80 miljoner per år.

Investeringsbeloppet — omkring 400 miljoner kronor — har, enligt

tidningsuppgifter, bedömts vara så stort att beslut i frågan är svårt att fatta för Statsföretag, detta sett mot bakgrunden av Statsföretags investeringsbehov inom olika delar av sitt verksamhetsområde. Den prioritering av insatserna som därvid måste komma i fråga borde självklart ställa Norrbottens Järnverk i centrum, inte minst med tanke på den uppenbara lönsamheten i det aktuella projektet och på den förstärkning av företagets likviditet med bättre förutsättningar till egen finansiering som kommer till stånd efter det att investeringen betalat sig, vilket beräknas ske så snart som efter åtta år.

Tveksamheten när det gäller att tillmötesgå NJA:s investeringskrav visar återigen hur litet företagets regionalt avgörande betydelse beaktas från myndigheternas sida. Ändå torde det stå helt klart vilken betydelse järnverket haft för hittills genomförda lokaliseringar – placeringen av Scania-Vabis filialenhet till Luleå är ett exempel – och lika klart är att en riktig utveckling vid NJA skapar gynnsamma förutsättningar för lokalisering av ny verkstadsindustri till orten. Över huvud taget torde det vara obestridligt att utvecklingen inom det norrbottniska näringslivet i stor utsträckning kan och måste baseras på NJA.

De lokaliseringpolitiska aspekterna borde i detta fall väga så tungt att redan möjligheten att bereda 200 nya arbetstillfällen i ett län med speciellt stora sysselsättningsproblem skulle vara skäl nog att behandla investeringsfrågan positivt. Möjligheterna till lokaliseringssöd måste självfallet i första hand utnyttjas, men därvid borde bidragsandelen ökas till hälften av kostnaderna. Vpk har i andra sammanhang anvisat möjligheten att använda medel ur AP-fonderna för finansiering av angelägna industrietableringar. Även i fallet NJA borde den möjligheten prövas. NJA borde för det angivna ändamålet kunna beviljas särskilda lån ur AP-fonderna på gynnsamma villkor.

Norrbottens Järnverk har länge nog släpat efter i utvecklingshänseende. Dess karaktär av underleverantör till andra järnverk har inte främjat utvecklingen. De på senare år gjorda investeringsinsatserna har dock gett företaget en bättre position och denna tendens måste förstärkas i stället för att återigen hejdas. Därför krävs positiva beslut snarast. I detta sammanhang bör också frågan om en upprustning av arbetsmiljön inom företaget aktualiseras och medel reserveras för att av NJA skapa ett företag där de anställda bereds en arbetsmiljö som stimulerar till ökad produktion utan ökade fysiska och psykiska påfrestningar.

Det bör ligga i industridepartementets intresse att via Statsföretags ledning ingående diskutera en upprustning av arbetsmiljön i samband med nu pågående utbyggnader vid järnverket. Planeringen av en sådan upprustning bör genomföras i samråd med de anställda och medel härför utgå enligt principerna för lokaliseringssödet och om så erfordras också här genom lån från AP-fonderna.

Mot bakgrund av det anförda och med hänvisning till den aktuella situationen vid Norrbottens Järnverk ber jag om kammarens tillstånd att till herr industriministern få ställa följande frågor:

Vill statsrådet informera om sin syn på möjligheterna att finansiera de projekterade utbyggnaderna vid NJA, i första hand koksverket?

Vill statsrådet uttala sig om möjligheterna att bevilja särskilda lån ur AP-fonderna till denna finansiering?

Hur ser statsrådet på de i utbyggnadssammanhanget nödvändiga förbättringarna av arbetsmiljön?

Nr 22

Tisdagen den
15 februari 1972

Denna anhållan bordlades.

§ 12 Interpellation nr 54 ang. beslutad utlokalisering av statlig verksamhet

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIJKMAN (m), som yttrade:

Herr talman! 1971 års riksdagsbeslut angående omlokalisering av viss statlig verksamhet tillkom efter en ytterst knapphändig sakbehandling. Sålunda förelåg inte försök till en totalkalkyl över vad utflyttningen skulle kosta, än mindre vilka vinster som skulle kunna uppnås i och med en omlokalisering. Finansministern anförde i sin motivering att "de avsevärda fördelarna ur regionalpolitisk synvinkel är fullt tillräckliga för att motivera de ökade kostnader och problem som en omställning av detta slag nödvändigtvis för med sig". Vad fördelarna bestod i uttrycktes i allmänna ordalag; de problem och kostnadsökningar som skulle komma att inställa sig förbigicks nästan helt.

Åtskilliga remissinstanser pekade på möjligheten att decentralisera vissa funktioner inom den statliga verksamheten som ett alternativ till utflyttning. Dylika tankegångar återkommer i diskussionerna omkring en eventuell andra omlokaliseringsetapp. Undersökningar visar att en utflyttning kommer att ställa sig mycket dyrbar för ett flertal av de verk som är aktuella inför etapp 2, och det sannolika är att samma förhållande gäller för de verk för vilka beslut om utflyttning redan fattats.

En rad skäl talar i själva verket för en omprövning av tidigare fattat beslut i frågan. Utöver kostnadsproblemen framträder speciellt de personalpolitiska aspekterna. Det är aldeles uppenbart att en stor del av den personal som omfattas av redan fattat beslut om utflyttning är direkt motståndare till en utflyttning och uppfattar beslutet som ett klart övergrepp från arbetsgivarens sida ur rent demokratisk synvinkel.

Följande argument och sakförhållanden kan anföras för en omprövning av frågan om omlokaliseringen:

1. *Utflyttningen kommer att kosta miljardbelopp*

Vid omlokaliseringsbeslutet i riksdagen våren 1971 fanns inga beräkningar gjorda över vad en utflyttning skulle kosta för respektive verk. Detta kritiserades mycket hårt men påverkade dess värre icke riksdagens ställningstagande. De kostnadsberäkningar som utförts inom vissa verk inför en eventuell etapp 2 visar på utomordentligt höga kostnader, både på kort och på lång sikt.

Fångångskostnaderna per anställd beräknas av televerket till ca 100 000 kronor. Därutöver räknar verket med extra kostnader om sammanlagt ca 200 miljoner kronor under den närmaste femårsperioden. Vattenfall

räknar med över 225 miljoner kronor i extra kostnader perioden 1972/73 – 1978/79 och ca 550 miljoner kronor i utgiftsökningar under den närmast följande femårsperioden. Statens järnvägar räknar med ca 150 miljoner kronor i engångskostnader och därtill ca 900 miljoner kronor i effektivitetsminskningar samt minskade intäkter som framtida konsekvenser av en utflyttning. Någon ekonomisk utvärdering över vad den redan beslutade omlokaliseringen kommer att kosta är icke gjord. Det är högst sannolikt att kostnadsförhållandena för dessa myndigheter icke avsevärt avviker från kostnadsförhållandena för de verk som undersökts inför en eventuell fortsatt utflyttning. En kostnad på mellan 2 och 3 miljarder fram till 1980 är sannolik för de verk för vilka omlokalisering redan beslutats.

2. *Verkens externa kontaktverksamhet kommer att försväras*

Den kommunikationsenkät som utförts vid de verk som är aktuella för nästa utflyttningsomgång visar att de externa personkontakterna upptar mer än en fjärdedel av arbetstiden för nära hälften av personalen. Resorna i samband med dessa externa kontakter svarar för endast 20 procent av kontakttiden i dag när verken ligger i Stockholm. Det är uppenbart att personkontakterna ej kan rationaliseras så kraftigt att detta kan kompensera den betydligt mycket större restiden om verken flyttas ut.

De utflyttade verken kommer att få svårt att hålla kontakt med övriga verk som skall placeras utanför Stockholm. Modellförsök som har utförts vid Lunds universitet visar att en decentralisering av kontaktberoende verksamhet till ett begränsat antal centra i landet förutsätter att det nuvarande mellanregionala transportsystemet förbättras och byggs ut. Samma sak understryks av statskontoret i verkets analys av omlokaliseringen. Är en sådan utbyggnad av tvärförbindelserna i landet planerad? Och om så är fallet: Vilka kostnader kommer detta att medföra?

3. *En stor andel av de anställda vill ej flytta*

Redan vid presentationen av propositionen i mars 1971 kritiserade personalen regeringens sätt att handlägga frågan. Personalen vid berörda verk hade icke haft möjligheter att påverka beslutet. Det framfördes tvärtom från regeringshåll att utflyttningen skulle verkställas vare sig personalen ville det eller ej. En sådan inställning från ansvarigt håll måste betraktas som djupt odemokratisk. Det är uppenbart att samråd och inflytande för de anställda endast passar socialdemokraterna då de anställda intar samma inställning som regeringen!

I dag vet vi efter enkäter som gjorts att nära 60 procent av dem som berörs av beslutet våren 1971 är direkt negativa till en utflyttning. Av dem som förklarat sig villiga att flytta med framgår klart att många, som från början varit negativa, helt enkelt resignerat efter riksdagens beslut, eftersom möjligheterna att erhålla likvärdig tjänst inom annan förvaltning i realiteten är mycket små.

4. *Stor omsättning på personal inför utflyttningen försämrar verkens service*

Vid flera myndigheter har utflyttningsbeslutet resulterat i en stark

personalavgång. Själva utflyttningen kommer att ställa verken inför svåra omställningar. När därtill en stor del av personalen lämnar sina anställningar kommer servicen att klart försämrats. Vid statens personalpensionsverk t. ex. har redan en kvalitetsförsämring skett inom verket. Personalavgången i anledning av riksdagens beslut har varit så stor att verket numera endast tar emot förfrågningar från allmänheten mellan kl. 9.00 och 12.00 – mot tidigare under hela dagen. Den nyanställda personalens inskolningstid beräknas till flera år och verket framhåller i ett uttalande att risken är stor för att rättssäkerheten för pensionstagarna skall äventyras. Ett betydligt ökat antal fel i handläggningen av pensionsärenden, vilka pensionärerna själva sannolikt icke kommer att kunna upptäcka, är nämligen att vänta.

5. *Starka skattehöjningar för dem som flyttar*

Kommunalskatten är väsentligt högre i flertalet av de orter som berörs i etapp 1 jämfört med Stockholm. Detta kommer att resultera i kraftiga skattehöjningar för den utflyttade personalen, allra helst som kommunalskatteavdraget numera slopats. En skillnad i kommunal utdebitering på 3 kronor ger exempelvis en 40 000 kronors inkomsttagare 1 101 kronor i ökad skatt. Vilka slutsatser drar statsrådet av dessa problem?

Utöver de argument som nyss anförts finns ytterligare skäl som talar emot en utflyttning av verk enligt de riktlinjer som i dag är fastlagda. Det statsfinansiella läget är knappast sådant att det tillåter miljardutgifter där de regionalpolitiska fördelarna är så diskutabla. Det finns dessutom tveklöst andra statliga åtaganden som i ett läge med ytterligt begränsade resurser måste prioriteras långt före en omlokalisering av redovisat slag.

Skall vi kunna uppnå regional balans i vårt land krävs förvisso radikala åtgärder på en mängd områden. De medel som belastar statsverket vid en utflyttning av statliga verk skulle kunna göra långt bättre effekt genom andra insatser. En omprövning av trafikpolitiken liksom en generell stimulans av näringslivet inom det s. k. stödområdet är några av tänkbara alternativ.

Mot bakgrund av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att ställa följande frågor till herr finansministern:

1. Är statsrådet beredd låta riksdagen ånyo pröva frågan om omlokalisering av de statliga verk, om vilka beslut om utflyttning fattades våren 1971, mot bakgrund av de förväntade ekonomiska konsekvenserna för statsverket i anledning av en utflyttning?

2. Är statsrådet beredd att för riksdagen redovisa de ekonomiska konsekvenserna av beslutet om utlokalisering av viss statlig verksamhet?

3. Vilka slutsatser drar statsrådet av beskedet att ca 60 procent av berörd personal är direkt negativ till en utflyttning?

Denna anhållan bordlades.

§ 13 Interpellation nr 55 ang. tillämpningen av barnavårdslagens bestämmelser om omhändertagande av barn

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Staffanstorp (c), som yttrade:

Herr talman! Det har upprepade gånger genom pressen kommit till allmän kännedom att barnavårdsnämnd eller dess ombud omhändertagit barn på ett sätt som ibland förefaller onödigt bryskt gentemot föräldrarna.

Således omtalas ett fall från Malmö, då modern när hon som vanligt kom för att hämta sina barn på barndaghemmet där de vistades, fick meddelandet att barnavårdsnämnden omhändertagit barnen och sänt dem till ett annat ställe. Moderns överraskning och förtvivlan var uppenbar.

Ett liknande fall i en annan Skånekommun har gjort att man börjat undra hur lagarna tillämpas. I detta senare fall föreligger enligt uppgift en stor undersökning om ett misstänkt barnmisshandelsfall, men modern har fadern är ej misstänkt — trots att hon genom olika instansers undersökningar friats från misstankarna ännu efter ett år inte medgivits rätt att få vårdnaden om barnet. Även i detta fall synes omhändertagandet och det sätt varpå ärendet i vissa avseenden handlagts tyda på svårighet för barnavårdande myndigheter att tillämpa gällande lagar och författningar.

Jag är starkt medveten om att de barnavårdande myndigheterna måste ha möjlighet till både snabbt och effektivt ingripande då exempelvis misstanke om barnmisshandel föreligger. Detta är nödvändigt för att kunna ge barnen skydd. Gällande författningar får dock inte vara sådana att de kan tillämpas på ett sätt som berövar föräldrarna rättstryggheten.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet fru Odhnoff få ställa följande frågor:

1. Har statsrådet observerat att barnavårdslagens tillämpning vid omhändertagande stundtals kan vara rättskränkande för föräldrarna?
2. Avser statsrådet låta överse tillämpningsföreskrifterna i gällande författningar eller på annat sätt klarlägga omhändertagandeförfarandet så att inga onödiga rättsövergrepp sker?

Denna anhållan bordlades.

§ 14 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1475 av herrar *Eriksson* i Ulfsbyn och *Andersson* i Billingsfors

Nr 1476 av herr *Hermansson m. fl.*

Nr 1477 av herr *Hovhammar m. fl.*

Nr 1478 av herr *Åsling*

Nr 1479 av herrar *Sellgren* och *Larsson* i Umeå

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 7 angående ytterligare anslag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin

Nr 1480 av herr *Ekinge m. fl.*

Nr 1481 av herr *Norrby* i Åkersberga *m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10 angående

vissa beslut fattade av internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1971 vid dess femtiosjätte sammanträde

Nr 22

Tisdagen den
15 februari 1972

§ 15 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställdes, nämligen

den 14 februari av

Nr 66 Herr *Öhvall* (fp) till herr inrikesministern angående SJ:s fraktpolitik beträffande malmbanan:

Avser inrikesministern att undersöka huruvida statens järnvägars fraktpolitik på malmbanan är förenlig med regionalpolitiska strävanden?

Nr 67 Herr *Burenstam Linder* (m) till herr jordbruksministern om närmare bestämmelser för snöskotertrafiken:

Kan herr statsrådet ange vilka förslag som bl. a. i miljövärdens intresse kommer att framläggas om närmare bestämmelser för den snabbt ökande snöskotertrafiken och kan herr statsrådet mot bakgrund av tidigare, ej infriade uttalanden i denna fråga mera bestämt ange en tidpunkt för när sådana förslag kommer att presenteras?

den 15 februari av

Nr 68 Herr *Lövenborg* (vpk) till herr industriministern om flyttning av LKAB:s huvudkontor till Norrbotten:

Vill statsrådet inför riksdagen redovisa vilka åtgärder som hittills vidtagits i anledning av riksdagens beslut att rekommendera flyttning av LKAB:s huvudkontor till Norrbotten?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.20.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert